

EEN GESPREK MET HÉLÈNE EN JOHAN N.A.V. DANSCREATIE '9'

Theatermaker Johan De Smet (KOPERGIETERY) en choreografe Héléne Blackburn (Cas Public) leerden elkaar jaren geleden kennen op een kunstenfestival in Toronto waar beide gezelschappen geprogrammeerd stonden. Ze zagen elkaars werk en waren onmiddellijk gefascineerd. De jaren daarna kwamen ze elkaar met regelmaat tegen op IPAY International Performing Arts for Youth-congressen. Hoewel hun werk – zowel in kunstvorm als in cultuur en werkwijze – erg van elkaar verschilt, bestond de wens ooit samen te werken. Wanneer Héléne in 2015 vertelde over haar idee om een dove danser centraal te stellen, was dit voor Johan de opening om een gezamenlijke artistieke creatie aan te gaan. In die kwetsbaarheid was er een verbinding tussen de huizen.

KOPERGIETERY heeft geen ervaring met de pure dansvoorstellingen die Cas Public creëert. Omgekeerd beschikt Cas Public niet over de knowhow van cross-over werken (diverse kunstvormen in één voorstelling integreren) of van artistiek werken met kinderen. Dat is iets wat KOPERGIETERY kon aanreiken. Ook heeft KOPERGIETERY de gewoonte om het creatieproces van 'nul' te starten. De regisseur, acteurs, cineast, vormgever,... bouwen samen de voorstelling op. In het geval van '9' was er eerst de ontwikkeling van de dans waardoor een andere manier van denken in regie en dramaturgie nodig was. Het ging erom een meerwaarde te creëren voor de dans, een combinatie van ballet, hedendaagse dans en gebarentaal. In hun gezamenlijke zoektocht kwamen ze uit op film (Kenneth Michiels) en muziek (Martin Tétrault) en operazang (Jolien De Gendt).

Zowel op vlak van muziek, film, licht werd er gekozen voor een 'begrensde' esthetiek. Eén stilerende die in alle kunstvormen wordt doorgetrokken om sterker en beter één verhaal te kunnen vertellen. M.a.w.: jezelf beperken, en daarin de rijkdom zoeken. Of anders: een beperking kunnen zien als een rijkdom.

In '9' gaat het over verschillend zijn van elkaar, over anders zijn. Het gaat bovenal over de perceptie van verschil. De veruitwendiging zit hem in horen of niet horen: van stil tot heel luid: van doof tot opera. Ook in het lichtontwerp is er heel bewust gekozen om zich te vernauwen tot topspots. De ritmiek dat dit teweeg brengt, krijgt iets dansant. Het licht als een 6e danser op scène. Hetzelfde zocht de ploeg op in de muziek. Ze vertrekken vanuit één componist, één muziekstuk, maar geven er wel een hedendaagse interpretatie aan.

Voor Héléne voegt de film een onmiskenbare waarde toe aan de voorstelling, bovenop zijn artistieke kwaliteiten: het maakt ze toegankelijker voor een jonge leeftijd. Dans is niet altijd makkelijk te interpreteren. Dans is een complexe kunstvorm, maar is tegelijk ook een evidentie voor iedereen. Dans is gebaseerd op beweging en beweging is iets wat elk wezen kent van voor de geboorte. Die ervaring en herkenning, laat dans een universele taal zijn. Maar wel een taal die niet 'verhalend' is. Het filmwerk van Kenneth Michiels zorgt voor een verhelderende brug.

Helemaal aan de oorsprong van '9' ligt eigenlijk de muziek van Beethoven, waar Héléne mee opgroeide en een grote betekenis heeft voor haar. Ze speelde al lang met de idee om hierrond ooit een voorstelling te maken. De komst van Cai binnen het dansgezelschap, zo'n 5 jaar geleden, heeft ervoor gezorgd dat de juiste reden om eraan te starten gevonden werd. Cai werd op 8-jarige leeftijd doof na een ziekte. Omdat hij zich geluid en taal kan herinneren, en dankzij een cochleair implantaat (CI) en hoorapparaat, kan hij communiceren en 'horen' (ook al hoort hij zeker niet hetzelfde als horende mensen, veel details en nuances ontbreken, bepaalde tonen ontvangt hij niet). Hij kan echter door herinnering de 'gaten' in wat hij hoort invullen.

Als doof iemand, is hij 'anders' dan de andere. Na vele onderlinge gesprekken over wat het juist inhoudt verschillend te zijn, groeide het idee om Cai (of eerder: het idee van verschillend te zijn van elkaar) en Beethoven te linken. Beethoven voltooide immers zijn 9e Symfonie op het moment dat hij reeds volledig doof geworden was.

Hoe ervaar je muziek, en bij uitbreiding de wereld, als één van je zintuigen het laat afweten?
Hoe kijk je naar een gehoorprobleem? Is het een beperking, of kan het een verrijking zijn?

Cai danst onwaarschijnlijk perfect, ook al hoort hij vele nuances niet van de muziek, ook al valt zijn CI tijdens het dansen uit. Dat toont alleen aan dat Cai – en bij uitbreiding dove mensen - een enorme muzikaliteit in zich draagt. Hij beschikt ook over iets unieks: hij kan de beslissing nemen om zijn gehoor uit te schakelen. Iets wat horende mensen onmogelijk kunnen, zij zijn gedwongen te blijven luisteren. Complete stilte kennen ze niet, laat staan dat ze weten wat het is.

Doven en horende mensen verschillen van elkaar, maar onderling verschillen doven en horenden evenzeer. Iedereen is immers op onzichtbare wijze erg verschillend van elkaar. Iedereen maakt een subjectieve voorstelling in zijn hoofd van wat reëel is. Jouw interpretatie van wat je ziet of hoort of ruikt of... zal nooit overeenkomen met wat het voor de ander betekent. Dit filosofische gedachtegoed zit onder de voorstelling, en wordt toegankelijk gemaakt via de thema's horen/niet horen , zien/niet zien.

Bijvoorbeeld het autootje op scène wordt overduidelijk aangestuurd, maar je kan 'denken' dat het autonoom rond de danser rijdt. Ook de video is een op zichzelf staand kunstwerk los van de dans, maar toch geven we er als publiek een grotere betekenis aan wanneer we de fragmenten doorheen de dans zien. Dat is iets magisch. We hebben allemaal een creatieve geest. Ook al zien we hetzelfde, we interpreteren alles verschillend van elkaar. We zijn nooit helemaal hetzelfde.

Je crois que nous percevons le monde bien plus que nous ne l'objectivons, c'est-à-dire que par le biais de nos sens, nous imaginons le réel. En fait, nous créons et recréons constamment ce que nous appelons la réalité. Notre subjectivité se déploie dans le monde qui nous entoure tout autant que le monde s'insinue en nous.
Hélène Blackburn